

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТЮБЕШИУ

Властьны регион органларыны бла Росгвардияны араларында байламлыкъланы кючлендире барыуну амаллары сюзюлгендиле

Къабарты-Малкъарны Башчысы **Юрий Коков** Россей Федерацияны Миллет гвардиясыны аскерлерини федерал службасыны директоруну биринчи орунбасары - РФ-ни миллет гвардиясыны аскерлерини баш командуючиси генерал-полковник **Сергей Меликов** бла тубешгенди. Уллу аскер күүлукъчу бизни республикабызгъа Росгвардияны Шимал-Кавказ округда аскерлерини башчысына болжаллы халда салынган генерал-лейтенант **Сергей Корнюшкин** бла танышдырыр ючюн келгенди.

Тубешиуну кезиунде толтуруучу властьны регион органларыны бла Росгвардияны жамауат кьоркьуусулукъну жалчытыуда, терроризмге бла экстремизмге кьажау юрешде, кыйын болумланы хаталарын кетериуде бирге ишлеулерин андан ары кючлендире барыуну амаллары сюзюлгендиле.

Къабарты-Малкъарда Росгвардияны жер-жерли органыны оноучу кьауумун кьурау иш бошала турады. Меликов кадрла сайлау эмда ырысхы-техника онгла бла жалчытыу жаны бла КъМР-ни башчылары анга уллу себеплик этгенлерин айырып айтханды. Олдагъыда Къабарты-Малкъарда жамауат

кьоркьуусулукъну жалчытыу аман кьуралмагъанын белгилегенди.

«Кюч структуралагъа салынган борчла жамауат ырахатлыкъны болумларында толтуруладыла. Бююнлюкде артык уллу кьоркьуу жокъду, алай а тыш политика халгъа келир заманда тамамланылыргъа керек болган баш борч да шарт тохташдырылганды – Россейни Президентини айырыулагъа хазырлана туруп, аланы бардырганда да, законлукъну бла право низамны жалчытыргъа», - деп чертгенди ол.

Юрий Коков Миллет гвардияны аскерлерини федерал службасыны оноучуларына, энчи уа директорну

кесине - аскерни генералы **Виктор Зотов**ха жер-жерледе толтуруучу власть органла бла дайым байламлыкъда хайырлы бирге ишлеуге себеплик этгенлери ючюн жюрек ыразылыгъын билдиргенди. Республиканы оноучусу генерал-лейтенант Сергей Корнюшкиннге Росгвардияны Шимал-Кавказ округуну башчысыны күүлугъунда жетишимле тежегенди.

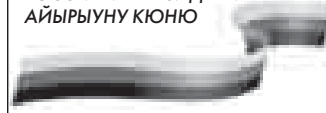
«Ол Шимал Кавказны кимден эсе бирден эшитип танымайды, аны энчилигин биледи, сыйы жюрюген адамды. Россейни энди боллукъ Президент айырыуларыны кезиунде Къабарты-Малкъар ишни бийик даражада кьурай билгенин кьргюзтюрюгоне, кьол кьтюрюле айырыу законодательствогъа тийишлиликде барырларын жалчытырыгъына бир ишеклигим жокъду, - деп чертгенди Коков.

Ушакъгъа КъМР-ни Кьоркьуусулукъ советини, РФ-ни ФСБ-сыны КъМР-де Управлениясыны, КъМР-де МВД-ны, РФ-ни МЧС-ини КъМР-де Баш управлениясыны башчылары, право низамны сакълаучу башха структураланы келечилери да кьатышхандыла.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоосуну пресс-службасы.

2018МАРТ

РОССЕЙНИ ПРЕЗИДЕНТИНИ
АЙЫРЫУНУ КЮНЮ

З.Р.Мальбаховагъа
«Къабарты-Малкъар
Республиканы сыйлы журналист»
деген ат атауну юсюнден
Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Асламлы информация органлары айнытыугъа кыйын салганы эмда кеп жылланы ахшы ишлегени ючюн **Мальбахова Зинаида Рашидовнагъа** – «Кабардино-Балкарская правда» газетни бёлюмоню редакторуна - «Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы журналисти» деген ат атаргъа.

Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысы Ю.КОКОВ
Нальчик шахар,
2018 жыл 19 январь, №3-УГ

С.К.Аккизованы Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалауну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Суратлау искусствону айнытыугъа уллу кыйын салганы ючюн **Аккизова Сияра Киясовнаны** - «Россейни Художниклерини союзу» битеуроссей чыгъармачы жамауат организацианы членин - Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысы Ю.КОКОВ
Нальчик шахар,
2018 жыл 19 январь, №4-УГ

КЕНГЕШ

Сёлешиуну баш темасы – кьоркьуусулукъну жалчытыу

Тюнене Пятигорскда РФ-ни Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толугъа эркинликке келечисинде Советни жыйылыуу болганды. Анда быйыл мартда боллукъ айырыулагъа хазырлана туруп, аланы бардыргъан кезиуде да кьоркьуусулукъну жалчытыуу амаллары сюзюлгендиле эмда СКФО-ну субъектлеринде Россей Федерацияны Миллет кьоркьуусулукъну стратегиясын жашауда бардырууну Комплекс планы къалай толтурулганына кьаралганды. Кенгешге КъМР-ни Правительствоосуну Председатели **Мусулканы Алий** кьатышханды эмда сёлешгенди.

Жыйылыуну башлай, полпред **Олег Белавенцев** баш борч - округда жашагъанланы ырахатлыкъларын жалчытыуду эмда аны бютюн кыйыматлы амалларын табыуду деп

чертгенди. Ол жаны бла жетишимле бардыла, алай кемчиликке да алыкъа кепди, аланы кетере барыргъа, бек алгъа уа быйыл боллукъ магъаналы ишлен алларында кьоркьууну не къадар аз этер ючюн

кьолдан келгени аймазгъа тийишлиди, дегенди. Кенгешге Россейни МВД-сыны СКФО-да Баш управлениясыны, Россейни ФСБ-сыны СКФО-да органларыны таматарларыны советини, РФ-ни Генпро-

кратурасыны СКФО-да Управлениясыны башчылары да кьатышхандыла.

РФ-ни Президентини СКФО-да толугъа эркинликке келечисини аппаратыны билдириулерине кере

Билдириу

КъМР-ни Парламентини депутатларыны эслерине

2018 жылда 25 январьда Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини кезиуню жыйылыуу боллукъду. Ол сагъат онда башланарыкъды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Тийрелени айнытыуну, бюджет ахчаны аялу жюрютюуну юсюнден барганды сёз 3 бет

«Кёкге жуукъ болганында тууадыла бийик сезимле» 4 бет

Аны чыгъармачылыгында Огъары Малкъар энчи жерни алады 9 бет

«Президент бизни жюрегинден кызыу алгъышлаганды, кеп насийхат сёз да айтханды» 10 бет

Парламент

Къулийланы Элизатха - Дагъыстанны

Халкъ Жыйылыууну Сыйлы грамотасы

КъМР-ни Парламентинде законла чыгъарыуу органы оңуочулары Чыгъармачылыкны халкъла аралы академиасыны академиги, Малкъар къырал драма театры адабият жаны бла бѐлюмюню таматасы, малкъар халкъны заки назмучусу Къулийланы Къайсынны юй бийчеси Элизат бла тубешгенди. Парламентни спикери Татьяна Егорова депутатла поэти 100-жыллыгына аталгъан «Къулийланы Къайсынны аламы: поэзия марафон» деген проектте тир кытышханларын чертгенди.

Дагъыстанны парламентрийлерини атындан Татьяна Борисовна Къулийланы Элизатха культураны айнтыууга салгъан кыйыны эмда кѐп жылланы бет жарыкты ишлегени ючюн Дагъыстан Республиканы Халкъ Жыйылыууну Сыйлы грамотасын бергенди.

Тубешууге спикерни орунбасарлары Михаил Афашагов бла Жанатайланы Салим да кытышхандыла.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Президент айырыула

Владимир Путинни ышаннгылы адамларыны санында

Къабарты-Малкъарны алгъынны премьер-министри **Андрей Ярин** озгъан ыйыкъда къыралны Президентине кандидат Владимир Путинни айырыу штабыны аппаратыны таматасы болгъанды.

Къыркъжетижыллыкъ Ярин 2016 жылны октябринден башлап Россейни таматасыны администрациясыны ич политика жаны бла управлениясыны башчысыны къуллугунда ишлейди. Айырыу штабда урунган кезуге отпускка кетерикди. Россейни Пре-

зидентин айырыу 18 марта бардырыллыкъды.

Эсигизге салайыкъ, 2006 жылны июндан 2009 жылны августуна дери Ярин Къабарты-Малкъарны правительствосуна таматалыкъ этгенди, ызы бла къыралны президентини администрациясында эмда Ара федерал округда полпредни экинчисини къуллугунда ишлегенди.

Президент сайлаулагъа кытышхан Владимир Путинни айырыу штабыны жамауат приѐмныйи эм официал сайты 15 январьдан ишлеп башлагъандыла. Сайтда кандидатны айырыу кампаниясында волонтер болурча заявка берирге онг барды. Дагыда анда социальный сетьледе Путин жанлыланы бирлешдирген сообществола кѐргюзтюлюнеди, регион штабланы байламлыкларыны, федерал жамауат приѐмныйи юсюнден информация эм штабы бирикдирилген телефону да ол санда.

Белгилерге тийишлиди, сайтда къыралны Президентине кандидат Владимир Путинни ышаннгылы адамларындан къуралгъан тизмеси басмаланганды, ала 264 боладыла. Алары араларында Къабарты-Малкъарны келечиси барды – республиканы Жазыучулары эмда хайырлануу четенде товарланы багъаларына кѐре саналлыкъды.

Ышаннгылы инсанланы толу тизмеси февральны ал кюнленде белгили боллукъду.

ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат.

ПРАВИТЕЛЬСТВО

Социал жумушла ал жанында турлукъдула

КъМР-ни Правительствосуну быйыл биринчи жыйылыуунда министрле Чуваш Республика эм Тула область бла бирге ишлеуно юсюнден келишимни проекттерин къабыл кѐргенди эмда бир-бир къырал программалагъа тюзетиуле кийргенди. Битеу да бирге 15 бегим къабыл этилгенди. Кенешини Правительствону таматасы Мусукланы Алий бардыргъанды.

Биринчиден, къырал ырыскы халла бла байламлы соруула сюзюлгенди. Ол санда федерал иеликден республикагъа Майский шахарда Ленин атлы орамда орналгъан мекия (багъасы - 5,6 миллион сом) эмда 2,4 минг квадрат метр жер (багъасы - 8 миллион сом) хахъсыз бериледи. Жер эм ырыскы халла жаны бла министр **Тимур Ошхуну** айтханына кѐре, ырыскы Федерал казначействонукъду, болсада аны бла хахъсыз Билим беруи, илму эм жаш тѐлюно ишлери жаны бла министерство хайырыланады. «Мындан ары да анга башчылыкны бу ведомство толтурулукъду», -дегенди ол.

Нальчикни иелигинден республикагъа 21,7 минг квадрат метр жер бериледи. Министр билдиргенча, ол Правительствону бла «Шимал Кавказын айнтыууну корпорациясы» акционер обществову араларында къабыл кѐрюлген келишимге тийишлиликде этиледи. «Анда санаторно-курорт реабилитация ара ишленирикти», -дегенди докладчы.

РФ-ни художниклерини союзу республикада бѐлюмюне

мастерскоюла къураргъа отоула бериледи. Ала Нальчикде Къабарты орамда мекияладан биринде орналындыла, ала кенглиги 314 квадрат метрге жетеди. Докладчы айтханыча, шѐндо ала бла киши да хайырланмайды.

Къабарты-Малкъар Чувашия Республика эмда Тула область бла сатыу-алуу-экономика, илму-техника эм культура жаны бла байламлыкъла къураргъа мурагыды. Экономиканы айнтыуу министрни къуллугун толтургъан **Темирхан Баждугу** айтханына кѐре, келишимлеге быйыл 15-16 февральда Сочиде бардырыллыкъ экономика форумда къол салынырыкъды.

Правительство 2011 жылда 4 августда къабыл кѐрген 234-ПП эмда 235-ПП номерли бегимле кючлерин тас этгенлери белгили болгъанды. Темирхан Баждугов билдиргенча, ала «Жылны бек иги предприниматели» эмда «КъМР-ни Президентини бизнесде «Жылны бек иги предпринимателеси» деген саугъасы» деген конкурсла бла байламлыдыла.

Докладчы айтханыча, ахча жетишмегени ючюн ала 2014 жылдан бери бир кере да бардырылмагъандыла. «Быйыл Предпринимательствогъа болушлукъ жаны бла ара къураллыкъды да, конкурсла да аны чеклеринде къураллыкъдыла», -деп чертгенди ол.

Правительстволу бегимлену уллу кесеги социальный политика бла байламлы эдиле. Биринчиден, «КъМР-де

халкъны иш бла жалчытуу» къырал программагъа тюзетиуле кийрилгенди. Профильли министрни къуллугун толтургъан **Ратмир Ацканову** айтханына кѐре, КъМР-ни Правительствосуну бла Урунуу эм иш бла жалчытуу федерал службаны араларында келишим этилликди. Анда сѐз республикагъа халкъны иш бла жалчытуу жумушлагъа субсидия беруно низамыны эм ѐлчемини юсеринден барады. «Халкъны иш бла жалчытуу жаны бла къошакъ мадарлагъа 78,6 миллион сом бериледи, ол санда республиканы юлюшю 7 процентге жетеди (5,5 миллион сом)», -дегенди ол.

Алай бла белгиленген къырал программаны «Ишсизлени урунуу жерле бла жалчытуу эм социальный болушлукъ беруу» подпрограммасына жангы бѐлюмле къошуладыла. Ол санда къурулуш, курорт-рекреация эм башха сфералада иште тохташханланы профессионал билимлери ѐсдюрюлукъду, битеу да бирге программагъа 593 адам кытышырыкъды.

«КъМР-де халкъны социальный жумушларын толтуруу жаны бла организациаланы ырыскы-техника базаларын кючлеу эм ишлемеген пенсиячылары комьютер бла хайырланууга юйретиу» деген социальный программагъа да кийирилгенди тюзетиуле. Ол РФ-ни Пенсия фонду бла къол салынырыкъ келишимге

тийишлиликде этиледи. Аны проекти да ол кюн къабыл кѐрюлгенди.

Ратмир Ацканов билдиргенча, программаны чеклеринде Прохладный шахарда сабий юй-интернат жангырыллыкъды. Анга 1,3 миллион сом къоратыллыкъды. Ишлемеген пенсиячылары комьютер бла хайырланууга юйретиуе уа 257,2 минг сом бѐлюнеди.

Быйыл республикада эл мюлк бла кюрешгенлеге болушлукъгъа берилген ахчаны ѐлчемини 243 миллион сомгъа кѐбейтилгенди. Правительствоу башчысыны биринчи орунбасары - эл мюлк министр **Сергей Говорову** айтханына кѐре, РФ-ни Эл мюлк министрствосу бла 9 келишим этилликди. Ол санда элчилени жашау халларын игилендириу, фельдшер-акушер пунктлары бла спорт майданлары къурау, газ эм суу бла жалчытуу, жерлени мелиорациясын бардыруу, малчылыкны айнтыуу эм башха жумушлагъа субсидияла бѐлюнеди.

- Былтыр бу ишлеге 1 миллиард 672 миллион сом берилген эсе, быйыл а аны ѐлчемини 1 миллиард 915 миллион сом болгъанды, -дегенди докладчы.

Школгъа дери билим беруу программаланы тамамлагъан къырал эм муниципал учреждениялада сабийлени жумушлары толтурулгъаны ючюн ата-анала этген тѐлюне мин мардасы да тохташдырылгъанды. Премьер-ми-

нистри орунбасары - билим беруи, илму эм жаш тѐлюно ишлери жаны бла министр **Нина Емузованы** айтханына кѐре, аны ѐлчемини хар муниципалитетде да бу жумушлагъа этилген къоранчагъа эмда хайырлануу четенде товарланы багъаларына кѐре саналлыкъды.

ѐксюз эм къарар адамлары болмагъан сабийлени жашау журтла бла жалчытуу, ала ырыскыларын эм законлу сефирлерин сакълау жаны бла жумушланы КъМР-ни Билим беруи, илму эм жаш тѐлюно ишлери жаны бла министерство толтурургъа борчлуду. Нина Емузова айтханыча, 2016-2017 жыллада уа ѐксюзлени жашау журтла бла жалчытуу полномочияланы Къурулуш, ЖКХ эм жол мюлк министрствону боюнуна салынган эди.

- Фатарланы ишлетиу, тапландыруу жаны бла программа юч жылгъа жарашдырылгъанды. Аны себепли 2017 жылда 20 апрельде къабыл кѐрюлген 73-ПП номерли бегимни болжалын быйылны ахырына дери сазаргъа тилейбиз, -дегенди ол. Жыйылыуда башха бегимлену проектлери да сюзюлюп, къабыл кѐрюлгенди. Анга Парламентни спикерини орунбасары **Жанатайланы Салим**, федерал инспектор **Тимур Макоев**, КъМР-ни Конституция судюно башчысы **Геляхланы Абдуллах** эм башхала да кытышхандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ФОРУМ

Тийрелени айнытыуну, бюджет ахчаны аяулу жюрютюуну юсюнден барганды сёз

Къабарты-Малкъар Республиканы экономиканы айнытыу министри **Рахайланы Борис** бу кюнде Москвада Гайдар атлы форумну чеклеринде бардырылган «Россия и мир: цели и ценности» деген пленар жыйылыгыга къатышканды. Анда РФ-ни Правительствосуну Председатели **Дмитрий Медведев** сёлешгенди эмда эксперт къауум бла тубешгенди.

Форумну РФ-ни Президентинде Халкъ мюлкю эмда къарал къуллукчу академиясы (РАНХиГС), Е. Т. Гайдар атлы экономика жаны бла политика институт эм Россейни инновациялы регионларыны ассоциациясы (АИРР) къурагандыла. Анда РФ-ден эмда тыш къаралдан алты жюзден артыкъ адам, ол санда белгилли алимле, политикле, бизнесменле, власть оргнаны эмда жамауат оргнанизацияларыны келечилери сёлешгенди.

Сёз ючюн, сагъынылган академияны ректору **Владимир Мау** Россейни шендюгю дуняда магъанасы, даражасы бла байламлы вопросланы кётургенди. Аны бла бирге къырал оную этиуде, кадрлары хазырлауда, бюджет политиканы кыйматлы бардырыуда, билим беруиу айнытыуда тубеген проблемаланы юслеринден айтханды, налогла эмда социал сфера бла халлы да сагъыннганды.

Рахайланы Борис форумну бюджетни ахчасын аяулу жюрютюуну амал-

лары сюзюлген пленар сессиясында да болганды. Ол «Россейни инновациялы регионларыны рейтинг» деген сессияга да къатышканды. Бурунгу жылдан башлап бу рейтинг 29 керюмдуге кёре тергеледи. Алгын жылдан эсе анга кеп магъаналы турлениуле сингдирилгенди.

Сёз ючюн, алты керюмдюдун энди бирикдирилип бири жарашдырылганды - «Региону инновацияла жаны бла тирилги» деген. Жангы рейтингни дагыда бир игилиги – ол

экспертлени оюмларына кёре угъай, шарт керюмдуге кёре къуралады. Ол а, сёзсюз, аны алгъадан эсе тюзюрек болганын кёрюзтеди, аны себепли хар регионда болумну ачыкъ этеди.

Докладчыла, ол санда Эсеплеу палатаны башчысы **Татьяна Голикова** эмда финансла министр **Антон Силуанов**, бу бюджет система къалай ишлегенини юсюнден билдиргенди. Айтылганыча, жаланда Правительствону бойсунуунда 53 ведомство барды, ол санда 16 министерство, 19 служба эм 18 агентство. Бюджет къоранчланы ючден экисине ала кёз-къулакъ боладыла.

Тубешиуде регионлагъа бла муниципалитетлеге берилген борчла къалай толтурулганыны юсюнден да сёлешингенди.

Элеонора КАРАШАЕВА. КъМР-ни Экономиканы айнытыу министерствосуну пресс-службасы.

ПРОГРАММА

Тапландырыллыкъ арбазланы, майданланы жамауат кеси белгилерикди

Нальчикни администрациясындан билдиргенлерине кёре, озгъан жыл шахарда инфраструктураны игилендируу жаны бла программаны чеклеринде 400-жыллыкъны майданы бла Къулий улу атлы проспекте Профсоюзланы дворецини арбазы жангытылгандыла.

Быйыл аллай ишле башха жерледе да бардырыллыкъдыла. Бу жол аланы жамауат кеси сайларга боллукъду. Тийишли керген объекти ючюн хар адам тогъузунчу февральга дери къол кётюрюрге керекди. Ахырында эсепле чыгъарылгандарындан сора этилик ишлени планы жарашдырыллыкъды

эмда ахча бёлюнорюкдю. Ала жылны ахырына дери хазыр боллукъдула.

Заявканы бу адрес бла

берирге керекди: **Нальчик шахар, Шогенцуков атлы проспект, 17. Телефон номер: 42-19-90, электрон**

адрес: e-mail:press_inf@mail.ru Инфрагентстволаны билдирулерине кёре.

Къурулуш

Шахматчылагъа къууанча

Нальчикде Къабарты орамда Сабий паркны къатында шахмат-шашка клубну къурулушу бардырылады. Ол эки къатлы боллукъду. Анда сабийле ойнарча жер да ишлерикди. Мекамны быйылы ахырына неда экинчи жыл бошар мурат этиледи.

Белгилисича, Къабарты-Малкъарда шахматла бла шашкаладан эришуле терк-терк бардырыладыла.

Бююнлюкде спортну бу тюрлюсю бла эки минг адам кюрешеди. Ала ны асламысы сабийледиле. Эм кеп шахматла ойнарга Нальчикде, Черек, Прохладна, Терк, Бахсан, Чегем эм Зольск районлада жюрюйдиле. Бююнлюкде бек улуу шахмат клубла республиканы ара шахарында «Ладья» саналады. Анга 600 сабий жюрюйдю.

Бузыкълукъну къадалып кетереди

Нейтрино элге баргъан исси суу ызы бир жеринде авария болганыны хатасындан сабий сад бла школ жылыусуз къалгандыла. Болумну къысха за-

манда тюзетирча ары Элбрус районну администрациясыны башчысы орунбасары Улим-башланы Арслан эм билим беруу управленияны таматасы Атакку-

ланы Нуржан баргандыла. Белгилисича, биргъы тозураганындан атылганды. «Россейни илмула академиясыны ядер тинтуле жаны бла институту ЖКХ-сы» былтыр бу анга ремонт этерге керек эди. Алай сентярьде ырхы халеклик салганы ючюн организация баркючюн тийреде болумну игилендируге берген эди.

Бююнлюкде тийишли ремонт ишле бардырыладыла. Ол кезиуге билим беруу учреждениелада жылыу бла жылытыучу оборудование орнатылганды.

Алиса ТАРИМ, Элбрус муниципал районну администрациясыны пресс-службасыны таматасы.

Шимал Кавказ кюн сайын

Юч къонакъ юй, бир коттедж
Къарачай-Черкес Республика Ару табигъаты бла кеплени кесине тартады. Ары тюрлю-тюрлю къыраладан туристле не заманда да барырга сюгендиле. Жангы жылы байрам кюнлеринде уа ала бютюн аслам болгандыла. Ростуризм билдиргенге кёре, ол кюнде республиканы тау-лыжа курортларын 120 миннге жууукъ къонакъ жокълганды. Ол а былтырдан 50 процентге асламды.

Мурдарны – ёмюрден ахырға тутмакъга
Полицияны лейтенанты Магомед Нурбагандовну Пёлтюрген бандитледен бири – 22-жыллыкъ Артур Бекболатов – къаты низамлы колонияда ёмюрден ахырга турлукъду. Ма аллай оную чыгъарганды сюд бу кюнде. Аны юсюнден РФ-ни Генпрокуратурасыны пресс-службасы билдиргенди.

Педагогдан – окуучулагъа обсерватория
Къарачай-Черкесни Псаучье-Дахе («Ару жашу») элинде жаланда 600 арбаз барды. Анда жашагъанлары хор биринден Газраил Кедаковге къайда турганын сорсанг, кел, ашырайым демезлик жокъду. Пенсиячы устазны намысы улуу жюрюйдю: ол элли сабийле жудузлагъа кыраар, кёкю кзурамын билир ючюн, 79 жылында кеси кючю бла обсерватория ишлегенди, ары эки телескоп да салып.

Хатасыз отлукъ
Шимал Осетияда бек аздан 10 завод биоэтанол чыгъарып башларга хазырдыла, деп билдиргенди ТАСС-ха алкоголь эмда спирт продукцияны чыгъарыуа къыралны жанындан оную этиу управленияны башчысы Батраз Хидиров.
-Биоэтанол битимледен алынады эмда бензинге къошулады. Аллай отлукъ автомобильден чыкълан уулары азайтырга себеплик этеди. Бурагъатда аны артыкъда кеп АБШ бла Бразилиа чыгъардыла, анга сурман битеу дуняда да ёсюк барады, — дегенди онуючу.

Мемориал комплекс салыкъдыла
Ингушетияны Назрань шахарында Репрессиялагъа тубешгенли мемориал комплекси «Кеси кёзюм бла кёргенме» деген проектни жашауда бардырырга ахча жыйып башлаганды, деп билдиреди музейни пресс-службасы. Проектни мураты – 1944 жылда ингуш халкыны кечгюнчюлюкю сынган адамларыны эсгерилерин жыйыуду эмда бирге тийишдириуду. Музейде ишлегенле ол темага видеога бла аудиога кеп зат жаздыргандыла, статьялары жыйымдыгын да басмалагандыла.

Чабакъдан – былтырдан эсе кеп
Дагыстанда былтыр чабакъдан 6,9 минг тоннадан аслам тутхандыла. Ол а былтырны рекорд ёлчеминден эсе 500 тоннага кепдю. Чабакъчылыкны Запад-Каспий жер-жерли управлениясыны пресс-службасында «Дагестан» РИА-га билдиргенлерине кёре, битеу да регионда чабакны 30 чаклы тюрлюсюне тутадыла. Ол республиканы кесинде кибик, андан тышында да сатылады.

Эм уста устаз
Грозныйде «Тыш къыраллы тилден устаз-2017» республикалы конкурсуну эселерин чыгъаргандыла. Анда англиз тилден устаз Зарета Саидова хорлаганды. Аны юсюнден ЧР-ни Билим беруу эмда илму министрствосуну пресс-службасы билдиргенди.

Конкурска англиз, француз эмда немисли тилден устазла къатышкандыла – битеу да 40 адам. Алагъа «Миллетни къурагъан – устазды» деген темага эссе жазоргъ, устазны сыфатын кёрюзюрге, ачыкъ дерс, семинар, мастер-класс, билим беруу проект бардырырга, ачыкъ даулашха да кирирге керек эди. Аны Билим беруу эм илму министерство «башламчылыкъдан – чыгъармачылыкъга» деген чакъыруу бла къураганды.

Французлу шеф-повардан мастер-класс
Дуняга айтылган шеф-повар Жофрей Поэссон Шимал Осетияны куинарларын европалы ашарыкыла бла шагырей этерикди. Французлуну мастер-классына къатышханла Европаны тамашалыкъга къалдырган этден аш-азыкыны хазырлаууна жашырынлыкларына юйрендириди. Бек башы уа – шеф-повар кесини энчи татлы ашорыгын къалай хазырлаганын ачыкъларыкъды.

Проектни «Орус-француз гастрономия кезиуле» деген компания къураганды.
Инфрагентстволаны билдирулерине кёре **ТЕКУЛАНЫ Хауа** хазырлаганды.

Редакцияны кьонагы

«Кёкге жууукъ болганында тууадыла бийик сезимле»

– Ануар, кесинги юсюнден бир-эки сёз айтсанг эди газет окъучулагы.

– Мен тау эллени бек эртегилисинде – Булунгада тууганма. Кёп сабийли (тёрт жаш бла бир кьыз), жууукълу, ахлулу, кьонакыны сыйген юйорде ёсгенме. Атам Апас, Этезланы Зулкьайны жашы, малчы болганды. Анам а Таткош, Сарбашланы Салахны кьызы, юй жылууун сакълаганды, сабийлеге кьараганды.

Мен Кьабарты-Малкьар коммунал – кьурулуш техникумда окъуганма. Урунуу жолуму республиканы Техника-инвентаризация бюросунда башлаганма. Кьырал система оюлгандан арысында билимиме жууукъ, узакъ ишле бла да кюреширге тюшеди.

– Назму жазыб а не заманда башлаганса? Кьалай бла келгенди ол хунер санга?

– Сабийликден суююп жазма. Келген а, баям, жюреки ёхтем этген нарт тауруларьбыздан, тарых жырларыбыздан этгенди. Кьартла жыйылып, аланы араларында аппам Зулкьай да, бурунгу заманланы юслеринден халпарла айтсала, бирге ушар, сууча барган тизгинле асыры ариу эшитилгенден, айтырымы алагьа ушатырьга, ол жорукьга сыйындырьга гьа сыйгенме. Атагыз ауушхандан сора уа, кьалай эсе да, кьыйынлыгьымы алада ачыкьлап, жюрегими алай суутханча болганама.

– Сен кесинги устазынга санагьан, сый берген адамла кимледиле? Назмуучулкьда уа кимни багьалайса?

– Адам жашагьан дуньясында кёлледен юйренеди, сабийден, таматадан да. Бюгон да алай барады. Кьизм ханж, Семенланы Сьымайыл

Этезланы Апасны жашы Ануарны миллет ишлеге кьатышханы бла таныды жамауат. Халкьыны жашауун иги жанына тюрлендирирге аталган не тюрлю кьыйын жумушну да тамамларга хазыр болуп тургьан булунгучу жашны намысы нёгерлерини арасында бийикди.

Бу кюнде уа аны басмадан «Минчакъ назмула» деген китабы чыкьганды. Аны бла байламлы Ануар бла ушакъ бардыргьанбыз.

– поэзия бийиклирибиздиле. Аланы жазгьанында халкь макьам, ана тилибизни жылууу да сакьланадыла. Эсде да аны ючюн сакьлангандыла аланы кёл басмаланмагьан чыгьармалары. Кьайсын – дунья адамы, Керим, Танзила, Мокьаланы Магомет, Бабаланы Ибрагим. Кьалам алып, таулуну жюрек сырын дуньяга белгиле этерге суюген кимге да сый береме.

– Жашауунда бек иги насийатны кимден эшитгенсе?

– Баям, атамь кьарындашы Мажитден. Ол эсли, кёл билген адам эди. Тёрк-тёрк тюшюучюдо эсиме. Андан сора ата-анамдан, жууукъ-ахлудан. Ала бизни алдаусуз болурьга, халал кьыйын ашарьга, кьарьусузьга онг тапдырьгьа, таулу адет-тёрелени сакьлай, ёмюр кирешледен, жырлаьга кирген жигитликледен толу тарых жолубузну кьайда да эсде тутуп жашарьга юйретгендиле.

– Назмуларынгы лирика жигилери тауладыла. Миллет кьылыкъ хунерлери бла. Жашауунда кьалай адамьга ушарьга суюесе?

– Керти адамьга. Эси, сёзю, иши бла да миллетине жаррагьанга. Аллаж жашларыбыз а революциягьа дери да, андан сора да болгандыла. Бюгон да бардыла.

– «Таулу десем – туугьан жерим эсимде» деп, алай айтаса. Кьууаныпмы, жарсыпмы?

– Адам журту бла байламлы болгьаны сёзсюзюдо. Бюгон биз ол затны тас эте турабыз. Элерибизде адам аздан-аз бола барады. Ана тилибизде сёлешгенлени саны да. Ол а халкьлыгьыбызны биринчи шагьатлыгьыды. Эринчеклик да жайылгьанды. Мал бла, жер бла байкьгьандыла ата-бабаларьбыз. Бюгон а кьырал не береди деп аны сакьлайбыз. Ол тюз туюлюдо.

– Болсада аллай назмуларынгы бир кьаууму насыплы сагьатда жазылгьанча кёрюнедиле – жарыкьдыла, ёхтемлик туудурадыла. Ол сезимни уа не заманда сынайса?

– Чалгьыда, не ташыуудла, кьыйыным иги ишге кетгенин сезгенде. Бийикге чыгып, тау хауасын жутханда. Бийи-

клени гюлю, хансы да башханды. Кёкге жууукъ болгьанында тууадыла бийик сезимле. Бир заманда да тансыгьымы алалмагьанма тауладан.

– Элли кьартланы, ныгьышланы берекетликлерини юсюнден айтаса. Энди анда алай жыйылып, хапар айтыу сакьланамыды?

– Жарсылгьа, кесин кьартха санагьан да азды, ныгьыш да жокьду. Гьымыхсакьалла болгьанбыз, ол аман да болмаз, алай ызыбыздан келгенлеге юлгю болалмайбыз. Эсимдеди, элде устазлыкъ, директорлукъ да этип тургьан Анна Ачеввна ныгьыш жаны бла бара туруп, кьартла ёрге кьоубот, намыс этгенлери, ол да башын азчыкъ булгап, алай салам беруичюсо. Энди не да тюрленгенди. Иги затьызыны уа сакьларгьа керек эдик...

– Китабынг эки бёлюмден кьуралгьанды. Биринчиси – инсан назмула, экинчиси – лирика. Жыргьа келишген назмуларынгы да бардыла. Макьам салгьан а бармыды?

– Жырчыларыбыз, музыкантларыбыз тагьып, бир кьауум жыр барды. Алагьа макьам Уналаны Алий, Жуболаны Жанболат, Трамланы Люба жазгьандыла, кеслери жырлагьан да этедиле.

– Жазыу иш кесине бек тартады. Мындан ары умтуларынгы а кьалайдыла?

– Кьаламым – кьолумда. Болалсам, проза жанрда сынаргьа суюеме кесими.

– Назмучуну кьара сёзю да поэзиягьа ушайды. Ануар, китабынгы ызы кьалын болсун! Энтта бизни кёл ахшы чыгьармангь бла кьууандырырса деп ийнанама.

Ушакьны МСУКАЛАНЫ Сакинат бардыргьанды.

Сыйын кёрюу

Алгьышлаула, кьагьытла, гюлле, саугьала

Тырныаузда жашагьан эм абадан тиширьюгьа – Байзуллаланы Марусьга – 90 жыл толгьанды. Кьазахстанда ол тигу фабрикада, ызы бла уа жау-бишлак чыгьаргьан заводда ишленди. Бери кьайтханда уа Тырныаузну вольфрам-молибден комбинатыны архивинде уруннанды.

Эри Магомет бла бирге тёрт сабий да ёсдюргенди, аланы барысына да бийик билим бердиргенди, жашауда жерлерин табаргьа болушханды. Бюгонлюкде аны беш туудугьу, аладан туууп да бир кьызчык барды. Марусьаны юйюнде сабий ауазла дайым эшитиледиле, гитчеле аммаларына тертерк келирге суююучюдоле.

Юбилейине да кёл кьонак жыйылгьанды. Аны алгьышларгьа сахарны администрациясыны башчысыны орунбасары Ахматланы Марат, баш спецалисти Кьулийланы Радик, «Справедливая Россия» политика партияны Жер-жерли бёлюмюно таматасы Малкьарланы Борис, Тырныаузну Жер-жерли самоуправление советини депутаты Моллаланы Тахир, Элбрус регион колледжни волонтерлары келгендиле.

Ала Россияни Президентни Владимир Путинден бла Кьабарты-Малкьарны Башчысы Юрий Коковдан алгьышлау кьагьытланы, гюлле, саугьала да келтиргендиле. Марусьа да кьонакьбайларына кьууангьанын, жюрек ырызлыгьын билдиргенди.

Анатолий ТЕМИРОВ.

КьУУАНЧЛЫ ИШ

Алгьыннгы Тюкенни мекьямында – тынгьылы спорт зал

Жангы жылны аллында Хасания элде «Эльбрусид» фондну башламчылыгьы эм предпринимательле Гузойланы Рашидни бла Гуртуланы Кязимни болушлукьлары бла дзюдо эм кьатыш единоборстволу бла кюреширча спорт зал ачылгьанды. Алгьыннгы Тюкенни бу ишде хайырланыргьа эл администрацияны башчысы Азаматланы Кьайсын бергенди.

Объектни кьууанчлы ачылууна Нальчик сахарны мэрини орунбасары Улбашланы Ислам да кьатышханды. Ол республикада бюгонлюкде спортну айнытыгьа, жаш телю билимли эм жетишимли болурча этиуге энчи эс бёлюнгенин, анга кёл социал магьаналы объектлени хайырланыргьа берилгенлери шагьатлыкъ

этгенин да айтханды. Шахар администрацияны башчысы Арсен Алакаевни атындан кьурулуш ишлеге тири кьатышханлагьа ыспас этгенди.

Спорт зал ачылгьан кюн а хасаниячлагьа кьонакьгьа белгиле спортчула, жамауат кьуллукьчула да келген эдиле. Объект 150 квадрат метрде орналады. Не жаны бла тынгьылы жарашдырылгьанды. Азаматланы Кьайсын айтханнга кёре, жашла мекьямны тап халгьа келтирирге жарым жылдан артыкъ заманны кюрешигендиле.

Эсигизге салайкь, бюгонлюкде Хасанияда 11 минг адам жашайды. Элде кёл жылны ичинде боксдан бла эркин тутушуудан секцияла ишлеп келедиле.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

КЁРМЮЧ

Аны чыгъармачылыгында Огъары Малкъар энчи жерни алады

Бу кюнледе Суратлау искусстволаны А.Л.Ткаченко атлы музейинде Россейни сыйлы художниги, КъМР-ни халкъ художниги Виктор Абаевни «О времени... современниках... о себе...» деген энчи кёрмючю ачылганды.

Экспозициягъа музейни фондунда бла Абаевланы юйорлеринде сакъланган суратла киргендиле. Анда пейзажланы, натюрмортланы, портретлени, юйор жашауну суратлагъан ишлени кёрюрге онг болганды.

Художник 1935 жылда Волгоградда туугъанды. 1942 жылда юйору бла Челябинскге кечген эдиле. Орта школну анда башап, 1951 жылгъа дери заводда изостудияда ишлеп турганды. Ызы бла Свердловну художестволу училищесинде билим алгъандан сора Тбилисини художестволу академиясын жетишимли тауусханды. Андан сора Нальчикге къайтып, мында чыгъармачылык ишин бардырганды. 1991-2005 жыллада республиканы суратчылары союзуну председателини бла «Россейни Художниклерини союз» ВТОО-ну секретариатыны келечисини къуллукъларын толтурганды.

Виктор, хунерли суратчы болгандан сора да, адабиятны, музыканы бек суйгенди. Ол

суратларында да ачыкъланады. Белгиле поэтеге, музыкантлагъа, чыгъармаланы жигитлерине аталган ишлери кепдюле. Бу экспозицияда къарачу ала бла да шагъырейленгенди.

Музейни залларын жасагъан чыгъармаларында аны туугъан жерине соймеклигини чексизлигин ангыларча эди. Анда Огъары Малкъаргъа жораланган, аны ариу табийгъатын, адамларын, жашауну кёрюзген ишлери кеп болгандыла. Деменгили къаяланы бийликлерин, тамашалыкъларын энчи хат бла суратлагъаны кез къуандырады.

- Абаевни юйдегиси Людмила анамы эгечиди. Аны себепли аны таныргъа, иш юсюнде кёрюрге амалым болганды. Ол миллетибизни жашауу бла байламлы хапарла айтычу эди. Барысындан да бек Огъары Малкъарда сейир дорбунла болгъанлары, ары къартайгъан кирсе, жаш болуп чыгъады дегени эсимде къалганды, дегенди дизайнер Къулийланы Марина.

Дагъыда ол художникни юйоруну суратлагъан «Семья» деген ишин энчи кёргини белгилегенди. Гитчелигинден бери аллай хунерли адамдан кеп затха юйрөнгенни уа кесини

чыгъармачылык ишинде да себеплик этгенин чертгенди Марина.

Кёрмючге авторгъа хурмет этип кепле келгендиле - жууукълары, суратчыны ишлерин жаратханла да. Ала хар бири да жылы сёзлерин аймагъандыла.

КъМР-ни культура министри Мухадин Кумахов а Виктор, алаамат суратчыдан сора да, чынтты философ болгъанын чертгенди. Ол аны хар чыгъармасында да толу ачыкъланады. Ишлери бла бизни табийгъатха сакъ болургъа, хар неде да ариулыкъну кёрюрге чакъырады, дегенди министр. Аны суратларыны терен магъаналылыкъларын аланы тынгылы тинтирге

кереклисин да айтханды ол.

- Викторну къарындашымча кёргенме. Ол билимми, адетге, сыйгъа, намысха къаты ин-

сан эди, миллетибизни кертти уланы. Къабарты-Малкъарны художестволу культурасыны айныууна да уллу къыйын салгъаны да баямды, дегенди КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный Зумакулланы Борис.

Жыйылыну ахырында уа суратчыны юйдегиси Болатланы Людмила кёрмючге заман табып келгенлеге ырызлыгъын айтханды. Музейде ишленлеге уа художникни чыгъармаларына сакъ болуп, сакълап тургъанлары ючюн энчи ыспас этгенди.

ТЕМУККУЛАНЫ Аминат.
Суратла авторнудула.

Алгъаракълада Шимал Кавказны искусстволарыны институтунда къууанчы жыйылыу бардырылганды. Ол Россейни Жазыучуларыны союзуну келечиси, журналист Османланы Хыйысаны «Балкария сквозь века» деген китабыны презентациясы къуралганы бла байламлы эди.

Бу магъаналы чыгъарма Ставрополь крайны ООО

хайланы Анатолий, проректор Эфендиланы Фуад айтхандыла. КъМР-ни культура министри оунбасары Рита Таова уа, жаш тёлно жыйымдыкыгъа бек ариу кезден къарагъанын белгилеп, быллай уллу иш тындыргъан адамгъа жетишимле, чыгъармачылыкъ учунуула тежегенди.

Жыйылгъанла барысы да бир ауздан китапны

эс буруп сагъышланырча?! Сёзсюз, суратла. Бизни ишчи нёгерибиз Осман уллу ол затланы ойлап, заманын, къарыуун аймагъанлай жер-жерлеге жюрип жыйгъанды бу къыйматланы.

Презентацияда тындырылгъан ишни магъаналылыгъыны юсюнден айта, КъМР-ни, КъЧР-ни да халкъ поэти Созайланы Ахмат сёлешгенди:

жууукъ-тенглерин кёрюп сёлешуочюлери ахшы тёре болуп къалганды. Аладан биринде анасыны юч аскерчи къарындашын таныгъанын билдиргенди «Минги-Тау» журналны баш редактору Додуланы Аскер да. Ол жүрек сёзюн айтып, Къулийланы Къайсын туугъаны 100 жыл толгъанына аталып чыгъарылган майдалны жазыучугъа саугъалаганды.

деп башлагъанды сёзюн. Белгилесича, малкъар халкъны турмушу къыйын болганды, башха-башха жыллада къыйын ауруула, кёчгюнчюлюк халкъыбызны аймагъандыла. Ол себепден ёмюрледен бери къурала келген жашаубузну кёргюзген китапны магъаналылыгъын бютюн ангылайбыз.

Барыбыз да билгенибизча, быллай магъаналы тинти, жазыу иш бла кюрешгенле Малкъарны тарыхын, маданиятын ачыкълау, айнытуу жаны бла аслам жумуш тындыргъандыла. Махти аланы араларында Шахмырзаланы Саидни, Теппеланы Алимни, Къудайланы Мухтарны, аланы ызындан келгенле Мусукулланы Сакинатын, Елмезланы Мурадинни атларын сагъынганды. «Османланы Хыйса да», дегенди ол, - бу жаны бла уллу атлам этгенди».

Презентацияда сёлешгенле кеп болгъандыла. Жыйылгъанланы хар бири бу чыгъармагъа къууанганларын, ёхтемленгенлерин айтыргъа излегендиле. Автор а кесини атындан анга себеплик этген миллет сезимли жашлагъа, хапар, сурат жырлагъа болушханлагъа, «Ассия» фонду келечилерине ырызлыгъын билдиреди.

Кертиси бла да, мынга ушагъан китап адабиятыбызда алыкъа чыкъмагъанды. «Балкария сквозь века» деген ишни хар таулугъа, хар тарыхны сыйгенге, аны багъалагъан адамгъа къыйматы улдуу. Сау бол, Хыйса, Малкъаргъа жоралагъан ёмюрлюк махтау жырын ючюн!

ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат.
Суратланы ХОЛАЛАНЫ Марзият алгъанды.

Презентация

Суратлада - ата-бабаларыбызны турмушу, сыфаты, къылыгъы, къадагъы

«Снег» китап басмасында дуня жарыгъын кёргенди. Ол Малкъар Россейге къошулгъанлы 190 жыл толгъанына аталган алаамат жыйымдык болуп тюшгенди окъуучуну къолуна. Бу издание таулуаны тарых альбомуду десек, жангылмакъ. Мындагъы суратла, материалла миллетибизни бетин, маданиятын, адет-тёресин, башха къыйматларын да толусунлай ачыкълайдыла, туура кёрюзтедиле.

Мында 800 чакълы бир сурат басмаланганды. Алада онтогузунчу ёмюрню экинчи жарымында, жыйырманчы ёмюрню биринчи жарымында жашагъан жамуат кёрюзтюлюнеди. «Бу китапны болулуугу бла жюз жыл эм андан да алгъаракъда биз, таулула, къаллайла болгъаныбызны туура этерге сюе эдим», - деген эди Хыйса кеси уа ушагъыбызда.

Жыйылуугъа къатышханлагъа, авторгъа да алгышлау сёзю СКГИИ-ни ректору Ра-

бююнню кюннге, келлик заманнга да магъаналылыгъын чертип айтхандыла. Сагъыш этсек, кертиси бла да, жылла, ёмюрле бир бири ызындан терк озадыла, заман, юзмез кибик, саркъып кетеди. Не зат къадыла да келлик тёлюлеге, ала ата-бабаларыны сыфатларын эслеринде тутарча, тарыхха

«Аны жангыз бир сураты окъуна бизни тынгысыз жолуучу этеди. Ол аланы окъуй биледи», - деп, кеси жазгъан «Бийча сюеген терек» деген терен магъаналы назмусун окъугъанды.

Чыгъарманы автору «Заман» газетни бетлеринде кеп эски суратланы басмалагъанлай турады. Адамла алада кеслерини

Филология илмуланы доктору Берберланы Бурхан а китапны автору бла бирге «Заман» газетни редакциясында ишлеп тургъан кезиулерин эсгертеди. Ол айтханыча, быллай жангыз бир суратны табар ючюн Осман улугъа тарыхчы, этнограф, жолуучу да болургъа тюшгенди. Ызы бла ол тарыхны сыйлы кёрген хар инсаннга да китапны магъаналылыгъын чертгенди. Андан сора да, издание тарыхчылагъа, этнографлагъа, модельерлеге, архитекторлагъа къыйматлы хапар билдирирге онгу болгъан чыгъарма болгъанын белгилегенди. Этнограф, жазыучу Журтуланы Махти уа Хыйсаны этген иши уллу жигитликди

Жаш төлө

«Президент бизни жүрегинден кызыгы алгышылазганды, көп насийхат сөз да айтханды»

Жетишимли жашларыбызны бла кызыларыбызны юслеринден тюз да эшитгенибизлей, биз, журналисттер, алага тюберге, окуучуларыбызга тынгылы хапар айтырга ашыгабыз. Мен да бу жол Хасанияда 16-чы номерли орта школну тогузунчу классыны окуучусу Кючмезланы Фатимат бла жолугурга излегенме. Анга озган жыл бек кыуанчлы эди. Ол Битеуроссей конкурса хорлаганланы санына кирип, биринчи кере Москвага барганды.

болганын билсе, аны кыоруулайды. Ол халкыла аралы оюнлагы да кыатышханды, ол санда «Русский медвежонок», «Пегас» дегенчалагы да. Биз бек кыуанабыз Фатиматны жетишимлерине, - дейди устаз Темукчуланы Зулейха Жанмурзаевна.

Кызыктык литератураны бек сюеди, көп окуйду. Социниелери айырмалыдыла. Аллаи жазыу ишлеринден бири бла ол 2015/2016 окуу жыллада адабиятдан Битеуроссей олимпиаданы муниципал кесегинде хор-

айырмалыгы саналганды. Конкурса битеу кыралдан 430 мингден аслам окуучу кыатышханды. Аладан 34-сю, ол санда Кючмезланы Фатимат да, хорлагандыла.

Школчу кызыкчык устазы Зулейха Жанмурзаевнага ыразылыгын билдиреди: «Ол келлендирген эди мени. Алай бла «Келир заманда тарыхдан дерс» деген сочинение жазма. Ол республикада, ызы бла регионда да сайланып, Битеуроссей конкурса да жетеди».

КМР-ни Билим беруу, илму эмда жаш тө-

юйге дери элтгенлеринде, хар затны да унутхан эдим», - деп хапарлайды школчу.

Ол коннге дери ара шахарыбызны суратладан, фильмледен таныган Фатимат Москваны кекге жете турган бийик юйлерин, сейирлик эсгертмелерин, кенг майданларын кеси кезю бла кергенине кыуана эди. Кылай насыплыма мен деген акыл да башын бийлеп турганды.

- Кыонак юйге келгенлей, алга энчи жылы юс кийимле, белгиле, сауыгала да бердиле. Анда турган беш конню ичинде Бауман атлы окуу юйде тюрлю-тюрлю конференциялагы, ушакылагы кыатышханбыз, селешгенбиз, даулашхан да этгенбиз. Аллаи ишледен бош заманыбызда уа конкурсантлагы деп кыуралган концертге да кыараганбыз. Ючюнчо кюн а, конференция бошалгандан сора грамотала, сауыгала да берилгендиле, - деп хапарлайды Фатимат.

«Сабийлени жашауларын кыоркыуусуз этер ючюн» деген оюн да кыуралган эди. Республикадан барган кыауум экинчи жерге чыккыганды. Андан сора уа Владимир Путин бла унутулмазлык тюбешу болганды. «Президент келликди дегенлеринде, ийнаныргыбыз окуна келмей эди. Ол киргенде уа, келюбюз кетюрюлдо. Аны бла школда окууганыбызны, юйюрлерибизни юслеринден да ушак этгенбиз.

Кырал башчы уа окууну магыанасы бек уллу болганын, кеси да кюн сайын бир жангы зат билирге итингеннин, ангыламаган заттын сорурга бир заманда да

уялмаганын айтханды. Биз а, алга ийменип, кызылып олтурганбыз, аз-аздан а, аны менсинмей, ойнап, кюлюп селешгенин керюп, ачык болганбыз. Ол бизге көп насийхат сөзле да айтханды», - дегенди кызыкчык.

Ахырында уа школчуланы чабакы тутарга, ГУМ-ну аллындагы катокга, Кызыл майданга да элтгендиле, Москваны жангы жылы аллында жасалганын, кинотеатрлагы элтип 3-D форматда кыралны ара шахарыны юсюнден документли киноланы да кергюзтгендиле. Кетип бара уа, барыбызга да «Орленок» санаторийге путевкала бергендиле.

Москвага Фатиматны 16-чы номерли орта школну директору Чочайланы Люба бла анда ишлеген устазла себеплик этип ашыргандыла. Кыайтханында да, анга жарык тюбегендиле, алгышылазгандыла.

Жангы жылыны аллында уа республиканы Башчысы Юрий Коков да кызыкчыкны, окуууда, спортда, жамуат жашауда жетишимли болган башха школчуланы да Правительствону юйюнде ёлкага чакырып, сыйлаган да, сауыгалаган да этген эди.

Быйыл жайда уа Кючмезланы Фатиматны Сочиде Олимпиада элде «Сириус» деген сабий окуу арага чакыргандыла. Анда да ол көп жангы зат билирине, аслам шухё да табарына ышанады.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
СУРАТЛАДА: Кючмезланы Фатимат устазы Зулейха Жанмурзаевна бла; Владимир Путин бла тюбешген кезиу.

Аны атасы механикди, анасы уа математикадан устазды. Эки тамата кыарындашы да, бийик билим алып, бирер жерде жетишимли ишлейдиле. Алайды да, Фатиматны юлго алып адамлары бардыла. Кыз биринчи классдан башлап, жалаанда бешлеге окуйду, низамлыды, адеплиди, школ жашауга да тири кыатышады не жаны бла да энчиди.

- Окууга берилген сабийди. Дерсни кезиуонде да ол тенглеринден тириди. Көп билирге итинеди. Кесине бир борч салды эсе, аны толтургунчу тынчаймайды. Неге да энчи оюму барды, тюз

лаганды, КМР-де бардырылган 18-чи заочный конкурсада 5-8-чи класслада окууганланы араларында кыуралган илму конференцияда биринчи жерге тийишли болганды. Озган жылда уа, Кыулийланы Кыайсынны чыгармаларында «лириканы хайырлануу» деген иши да ийге саналганды.

Алай ёмюрлеге эсде кыаллык бек магыаналы сауугасы уа алда эди. Былтыр 1 сентябрьде РФ-ни Президентни Владимир Путинни чакырыуу бла «Келир заманнга таукел атлагла этген Россия» деген жазыу иши

люню ишлери жаны бла министерствосундан анасына кызыгыж жазган иш Россейде бек иги 100 сочиненияны санына киргенин, ол Москвага барырга кереклисин айтып селешгенлеринде, ол абызыраган окуна этген эди.

Фатимат кеси да тынгысызланган эди - юйюнден узакыга кеси жангыз биринчи кере кетерге тюшгенди сора уа. Самолётка да биринчи кере мине эди. «Аякларым кыалтырап, бир бек кыоркы эдим. Болсада жерге кыонуп, бизни аллыбызга автобус келип, ара шахарыбызны кенг, ариу орамлары бла кыонак

Хапаллык

Кыанлары көплеге жарайды

Черек районну жер-жерли администрациясыны ишни кыурау жаны бла управлениясыны таматасы Байсыланы Харун "Донор кымылдоуга себеплик этгени ючюн" майдал бла сауыгаланганды, деп билдиргендиле администрацияны пресс-службасындан. Аны анга КМР-ни Саулык сакылау министрствосуну Кыан кыуюучу станциясыны баш врачы Руслан Тленкопачев бергенди.

Ол Байсыланы Харун кырк кере кыан бергенин чертип айтханды. Аны башламчылыгы бла бу райондан бу огурулу ишеги тири кыатышанларын, алай бла

көп адамны ёлюмден кыутхарганларын айтып, уллу ыспас этгенди.

Харунну башламчылыгы бла Черек районда 2012 жылда «Донор» деген клуб да кыуралганды. Анга администрацияда, сюдде, пенсия фонdda, билим беруу учрежденияла ишлегенле эмда медикле киредиле. Организацияда бусагатда беш жүзден аслам адам барды, ала кеслерини кыанларын башхаланы ёлюмден кыутхарып ючюн бередиле.

М.АДИЛОВА.

Суратланы автор алганды.

Газетте материал басмалангандан сора

Көтүрүлгөн проблемала тындырылырла деп ышанабыз

Озган жылны ахырында газетибизни 221-чи эм 241-чи номерлеринде басмаланган «Кьоркьуулу сансызлык» эм «Сансызлыкмы огьесе оноусузлукму» деген материалда көтүрүлгөн жарсыула бла байламлы бир ненча министерстводан жууап кьагьытла келгендиле.

Эсигизге салайкык, биринчисинде Яникой бла Каменка элдеде 30 жылга жууук заманны ичинде тротуарла болмагьанларыны юсюнден айтылады. Аны юсюнден мен ноябрьде КьМР-ни Башчысыны сайтына жазган эдим. Төреде болуучусуча, письмода айтылгьанын типти, тийишли мадар этерге профильли министерствогьа буюрулгьанды.

Ол кезиуде КьМР-ни жашау журт-коммунал эм жол мюлк министрине куулугьун толтурган Татьяна Швачийден: «Кьагьытда белгиленген орамда

жаяу жолланы тап халгьа келтириу бла байламлы вопросну биз 2018-2019 жыллада бардырыллык жол ишени программасын жарашдыргьанда ары кьошарыкьбыз», - деген жууап алгьанбыз. Алайды да, министерство сезюне ие болур деп ышанабыз.

«Сансызлыкмы огьесе оноусузлукму» деген материалда биз Булунгу элде бир заманда да аптека болмагьаныны эм анда жашагьанлагьа дарманла сатып алыр ючюн узакьлагьа барыргьа тышгенини юсюнден айтхан эдик. Аны бла байламлы КьМР-ни Саулук сакьлау министрствосуна, бу элде бир аптека ачар амал табарларын тилеп, кьагьыт жиберген эдик. Алгьаракьда ол телегизге министр Марат Хубиевден жууап келгенди. Анда айтылгьанга кьере, «бюгюнлюкде министерствону аптека ачар онгу жокьду».

Алай барыбызны да эсибиздеди 20-чы

декабрьда КьМР-ни Башчысы Юрий Коков бла тюзюнлей эфирде Булунгу-да аптека бла байламлы жарсыуга эс белюрлерин тилеп, Урушну, урунуу, сауутланган кючлени эмда право сакьлау органланы ветеранларыны республикалы жамауат организациясыны башчысы Мухамед Шихабович да селешгени. Юрий Александрович вопросну контрольгьа алып, онгла излерге сез берген эди.

Аны бла байламлы биз Саулук сакьлау министрствону пресс-секретары Лилия Шомаховагьа: «Министрден келген жууап былай некди сора», - деген соруну бергенбиз. Ол бизге анылатханга кьере, бюгюнлюкде андан башха амал жокьду. «Алай республиканы Башчысындан тийишли буйрукь келсе, биз аны жашауда бардырыллыкьбыз», - дегенди ол.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

AT ATAY

Софияны сайлагьанла асламыракьдыла

Нальчик шахардагы ЗАГС-да бытыр ата-анала сабийлерине берген атладан кьайсысы артыкьда кеп тубегенини юсюнден билдиргенди. Кьызчыкьларына София деген атны бергенле аслам болгьандыла – битеу да 56. Жашчыкьланы араларында уа Дамир деген ат биринчи жерге чыгьады. Аны саны 49-гьа жетгенди. Кеп тубеген атланы тизмелерине Алия, Самира, Ясмينا, Элина, Имран, Эмир, Сулейман киредиле.

ЗАГС-да ишлегенле айтханга кьере, ата-аналаны бу жумуш бла байламлы сайлаулары арт бир ненча жылны ичинде терктер тюрленгендиле. Бир-бирле сабийлерине сериалланы жигитлерини атларын атайдыла. Кьагьанакьларына берген сезле артда алагьа хата келтирликлерин, тенглерини хиликьгьа этериклерини ойламагьанла да тубейдиле.

Информагентстволаны билдирулерине кьере.

Алет-төре

Кьойдан ненча юлюш чыгьарылады

Кьойдан ненча юлюш этиледидеген хапарла чыгьа турадыла. Аны юсюнден эки бирча оюм хазны болмайды. Даулашадьдыла, бир бирни хорлаямасала уа: «Хар элини кьой союу башха», - деп тохтайдьдыла.

Кертиси бла бизни халкь бурундан бери кеп мал тутханды. Бютюн да кьойланы. Тау этеклеринде, белге жете ханслы жайлыкьда, хайуан иги айныгьанды, семиргенди. Кеп жыл мындан алгьа бу тийреде келген жолоучула кьоймагьандыла. Жазмаларында таулула малны хазна затын кьоймай хайырланадыла, деп айтхандыла.

Туугьан кьозугьа кьагьанакь, бир кюнлюкге уа тирилди дейдиле. Эки кюнлюк-сюрюне, юч кюнлюк-эритир. Бир айлыкьгьа төбеде ойнар, алты айдаазман токьлу.

Жыллыкь тиши кьой ишек болады, жыллыкь бичилген кьочхара-ишек ирик, эки жылда энген. Юч жыллыкьгьа зада, төрт жыллыкьгьа узада дейдиле. Беш жыллыкь мангырамаз болады. Алты жылдан атлагьанга уа суу ичмез деп айтадыла. Беш жыллыкь кьочхаргьа уа иртизада дейдиле. Кьойгьа айланмаз а – асыры кьартдан кьойланы урукьларындырыргьа жарамаучу кьочхар.

Жаз башында туугьан малгьа бызанд дейдиле. Кьышдагьына – жомел. Чончайма уа ашдан тохтаган семиз кьойду. Арыкьны уа аты кьөтормед. Кьолда ёс-

ген илеш малгьа уа кютю дейдиле. Ирик – бичилген гиче токьлу, тохай – бичилген мюйюзсюз кьозу.

Таулула малны хазна абериисин кьоймай хайырланадыла деп башында сагьындыкь. Сөз ючюн, жюнюн былай файдаланадыла. Сюзюк жюнден узун зыбыр шынтагы халы чыгьады кеси да кючлю болады. Созулгьан кьозу жюнден ич кийим, токьлунукьундан а чепкен, кенчек этедиле. Кьочхарныкьы уа кийизге, жамычыгьа. Терисин ийлеп, тон, кьаптал, габра, аркьалыкь тикгендиле. Сюегинден а биз, ийне, сыппа ишлегендиле. Шыкьла бла сабийле ойнагьандыла.

Атерисинден гыбыт, кьапчыкь, тулукь этилгенди. Биринчи ууакь аякьлы малны сойгьанда, терисин жырмай алып, хазырланган орунду жау чайкьаргьа, айран, сют жюрютюрге жарагьан. Тулукь да ол халда текени, бузоуну, тананы терилеринден ийленип этиленеди. «Тулукь туюю тонкьайса тогуз гыржын чыгьар» дейдиле таулула.

Кьойну боюну кьыбылагьа буруп, бисмилляхи, Аллаху акьбар деп тартадыла. Андан сора, сол арт аягындан тагып, терисин аладыла. Башын, төрт аягьын, куйрукь учун бирге салгьандыла. Терисин, ичин алып бошагьандан сора санлагьандыла. Ала былай боладыла: эки жапхакь, эки бут, эки кьабыргьа, омурула, куйрукь.

Малны санлап бошагьандан сора кесе-

кле этедиле. Сөз ючюн, жапхакьдан юч юлюш чыгьады: бузукь, кьысха иликь, жау орун. Кьабыргьасындан – алтысы: ногьана, эки башлы, юч башсыз. Кекьорек игеси алтыгьа юлешинеди. Бут төртге: ашыкь иликь, орта иликь, кьалакь жан суюк, тешикли жан суюк. Кьой куйрукьда онбир жик болады. Алагьа минчакьла деп да айтадыла. Ала да тууралып, юлюшлеге кьошуладыла. Омуруулары бичакь бла айырадыла.

Кьурманлыкьгьа кьой союлса, аны Кьонг жапхакьгьа энчи юлюш болуп юйде кьалгьанды. Андан сора да – базукь бла боюн жик.

Кьурманда союлгьан малдан юч юлюш этиледиде. Бири юйде кьалады, экинчиси жууукьлагьа, кьоншулагьа бериледи, ючюнчюсю – садакьагьа. Ююно иесине – базукь суюк, байбийчеге-кьысха иликь. Онг жапхакь, онг кьабыргьа да юйде кьаладыла, кьакь этиледиле. Кьыркь кюнден ашыра жьырагьа кьошуладыла.

Бирде жермелени да кьакь этгендиле. Ала бла жолоучуну сыйлагьандыла. Алайды да, кьурманлыкьгьа союлгьан малдан жыйырма алты юлюш чыгьады. Аладан тогузу юйде кьалады. Онжетиси жууукьгьа, кьоншугьа, садакьагьа чачылады.

Башында айтханыбызча, малны биз айтхандан башхаракь жарашдыргьанла да болурла. Биз а билгенибизча халпарладыкь.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Грек-рим тутушу

Төртюсюнде да - майдалла

Быыл грек-рим тутушуудан биринчи эришу республиканы даражасында бардырылгьанды. Нальчикде 2001-2002 жыллада туугьан жашла кеслерин сынагьандыла. Анга Элбрус районда спорт школда жаруу этгенле да кьатышхандыла, ала битеу да төрт майдал кьытхандыла.

Алтын майдалланы Лукьяланы Аслан (45 кг.), Кудайланы Заур (51 кг.) алгьандыла. Чеченланы Амаль (55 кг.) экинчи болгьанды, Тебердиланы Таулан а (61 кг.) ючюнчю жерге чыкьгьанды. Аланы тренерле Локияланы Юрий, Балаланы Алим бла Чеченланы Артур юйретедиле.

Анатолий ТЕМИРОВ.

СУРАТДА: хорлагьан спортчула тренерлери бла.

